A. ŞAIQ
JAXŞЬ ARXA

84(5Aze)-5
Ш 16
087.1
Ş-20
854.362-93
Ш 16

A. ŞAIQ

JAXŞЬ ARXA

F. Köçərli adına
Azərbaycan Dövlət Uşaq
KITABXANASI
İNV. № 58848
2857

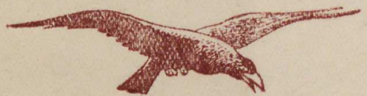

Şəkillərini
rəssam P. QRЬLOV
çəkmişdir

Azərbaycan Mərkəzi
Dəvlət Kitabxanasь
14857

Az LQGI MQ
Uşaq və gənçlər ədəвijjatь nəşrijjatь
Bakь — 1939

Saвiraвad elində
Şişli daqьn вelində,
Bir aç tylky jaşardь,
Dərdi, qəmi daşardь.
Qalmajьrdь daq, dərə
Baş çəkirdi hər jerə.
Bir jerdə ov вilsəjdi,
Ja uzaqdan gərsəjdi,
Qujruqunu diklərdi,
Gyllə kimi gedərdi.
Gərsə aqaçda вir quş
Başьndan ojnardь huş.
Istəjirdi javaşça,
Dьrmansьn o aqaça,
Ançaq dişi вatmazdь,
Əli quşa çatmazdь.
Ona вaxdьqça jan-jan,
Dolurdu qəlвinə qan.

Qьmьldasajdь jarpaq,
Ilan tək qьʙrьlaraq
Qulaƣьnь diklərdi,
O səsi hej dinlərdi.
Hərdən ʙir şej umardь,
Gөzlərini jumardь.
Gөrərdi kөk çyçələr,
Fərə, xoruz-ʙecələr.
Qarşьsьnda dənlənir,
Çikkildəşir, səslənir.
Acarkən tez gөzyny,
Gөryrdy ʙir өzyny.
Durar mьrьldanardь,
Açьƣьndan janardь.
Gəzərdi ʙoş-ʙoşuna,
Cьxardь daƣ ʙaşьna.
Dolaşardь o daƣь,
Sejr edərdi uzaƣь.
Dəjməzdi ov gөzynə,
Cьxardь cөl dyzynə.
Həm aç, həm jorƣun, arƣьn
Nəş'əsiz, həm də darƣьn.
Səriliʙ ot icinə,

Girərdi ja ʙicinə.
Tez ʙaşьnь atardь,
Qьʙrьlardь jatardь.
Açlьq, kədər, dyşynçə
Ona əsər edinçə,
Juxu ondan qacardь,
Gөzlərini acardь.
Bir gyn o cox dyşyndy,
Qara fikrə ʙyryndy.
Başь dөndy dumana
Birdən gəldi aƣlьna:
Jaxьnda ʙir jamaç var
Janьnda ʙir aƣaç var.
Adь cinardьr gərək,
Onun ʙaşьnda lejlək,
Gөrdym ʙala cьxarmьş,
Hər ʙalasь ʙeş qarьş.
Ona qursam ʙir hilə,
Bir şej getirrəm ələ?
Getdi qapdь ʙir mьşar
Dedi axtaran tapar.
Gəldi, əli çiʙində,
Durdu cinar diʙində.

Arƣьn, jorƣun, qarnь aç,
Ətə, cɵrəjə mɵhtaç.
Dedi: „a lejlək ʙaʙa,
Ⱪɵc ʙu aƣaçdan daha!
Bu cɵl, jamaç, ʙu orman
Mənə qalmьş atamdan
Bugyn yc gyndyr açam,
Bir lɵqməjə mɵhtaçam.
Bu cinarь kəsməjə,
Gəldim, əzizim!„ dejə.
Əl apardь mьşara,
Cəkdi onu cinara.
Aƣaç ʙaşьnda lejlək
Dərindən inləjərək,
Başladь jalvarmaƣa.
Dedi: „a tylky aƣa,
Mərhəmət et, aj aman!
Ⱪəsmə cinarь, dajan!
Gəl juvamь daƣьtma,
Gɵz jaşьmь axьtma,!
Balalarьm lyməkdir,
Qanatlarь gɵdəkdir.

Aƣaç ʙaşьndan jerə,
Dyşərsə ʙirdən-ʙirə,
Tələf olar aj gɵzym,
O dərdə neçə dɵzym“
Tylky dedi: „jox, olmaz
Bir dəqiqə jaramaz!“
Əl apardь mьşara,
Cəkdi onu cinara,
Lejlək ʙirdən ʙaƣьrdь,
Gɵzyndən jaş jaƣьrdь.
Dedi: „aman tələsmə,
Dajan, cinarь kəsmə!
Yc ʙalam var, ʙirini
Versəm dojurar səni.
Bu cinardan gɵtyr əl
Tylky ʙaʙa rəhmə, gəl!“
Tylky aƣa şɵngədi,
Qulaƣьnь diklədi.
Dedi: „daha nə etmək?
At aşaƣь, a Lejlək!“
Lejlək dajandь ʙir az,
Ana ʙalaja qьjmaz.

Qьjmadь ʙalasьna,
Aƣladь jana-jana.
Baxdь yc javrusuna,
Varmadь onun əli,
Baxdь ona kədərli.
Gөrdy tylky gөzləjir,
Onu jerdən səsləjir.
Lejlək dedi: „aj aman
Işim oldu nə jaman
Qəlbində sөnməz kini,
Uzatdь dimdijini
Balasьnь juvadan
Atdь, yrəjində qan.
Tylky qapdь havada,
Parcaladь orada.
Cəkdi ʙalta dişinə,
Jedi getdi işinə.
Kecdi ʙir yc gyn daha,
Qudurdu tylky aƣa.
Bir ʙaşa durdu jenə,
Gəldi cinar diʙinə.
Dedi: „a lejlək ʙaʙa,

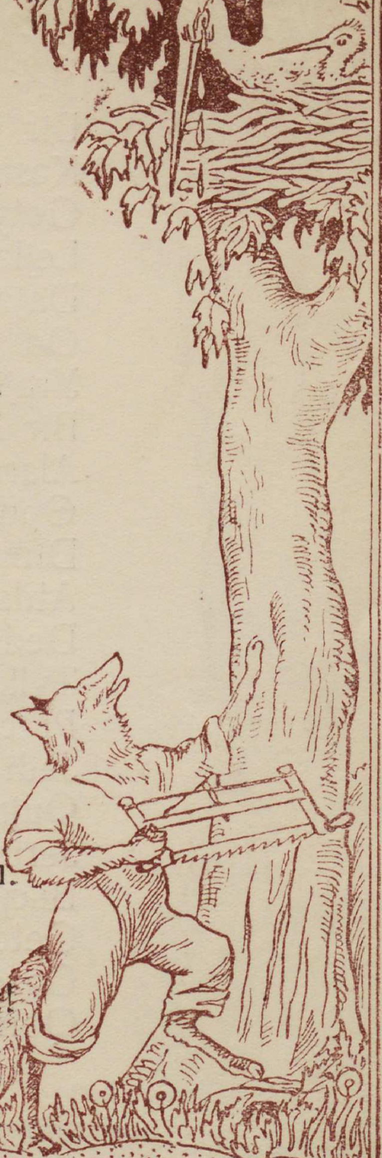

Kөc ʙu aƣaçdan daha!
Jenə yc gyndyr açam,
Bir ləqməjə mөhtaçam.
Həjatьm olmuş açь,
Kəsməlijəm aƣaçь!“
Əl apardь mьşara,
Cəkdi onu cinara.
Lejlək ʙaƣьrdь: „aj vaj
Əməjimi etmə zaj.
Gөzymyn aƣ qarasь,
Yrəjimin parasь
Iki ʙalam qaldь, ʙaq
Olsun ʙaşьma torpaq
Daşьmь mənim yrəjim?
Anajam, var diləjim.
Qьjmaram hec ʙirinə.
Toxunma saf qəlʙinə.
Qoj tykyny uzatsьn,
Qanat calsьn, ʙoj atsьn.
O zaman al mьşarь.
Kəs diʙindən cinarь!“
Tylky dedi: „jox olmaz!

Bir dəqiqə jaramaz!„
Kəsmək ycyn cinarь,
Gɵtyrdy tez mьşarь.
Lejlək dedi: tələsmə,
Dajan cinarь kəsmə!
Od tutdu jana-jana,
Yrəji dɵndy qana.
Bir ʙalasьnь jenə,
Alaraq dimdijinə.
Ɵpdy iki gɵzyndən,
Dimdijindən yzyndən,
Atdь ʙirdən aşaƣь,
Dedi: „al murdar jaƣь“
Tylky qapdь havada,
Parcaladь orada.
Jedi oldu, sevinçək,
Qujruƣunu tutdu şək,
Jerindən ʙirdən durdu,
Bьƣlarьnь ʙir ʙurdu,
Getdi əli ʙelində,
Gəzdi çejran cɵlyndə.
Qonşu aƣaçda qarƣa,

Qonmuşdu ʙir ʙudaƣa.
Gɵryrmyş qanlь işi,
Tylkydəki gəlişi,
O lejləjə açьdь,
Dimdijini qьçьdь.
Dedi: a lejlək, sənin
Qara daşdьr yrəjin.
Bax gɵr, ʙir nejləjirsən
Ɵz ʙalanь verirsən
Aç gɵz, murdar tylkyjə,
Dəʙ salьrsan ɵlkəjə.
Lejlək onu dinlədi,
Lap dərindən inlədi.
Dedi: „nejləjim qardaş?“
Dyşsyn ystymə ʙir daş.
De gɵrym hansь ana,
Qьjar ɵz ʙalasьna?
Işim dyşmyşdy dara,
Tapmadьm ʙaşqa cara.
Əlindəki mьşarь,
Gɵrmədinmi? cinarь
O insafsьz kəsirdi,

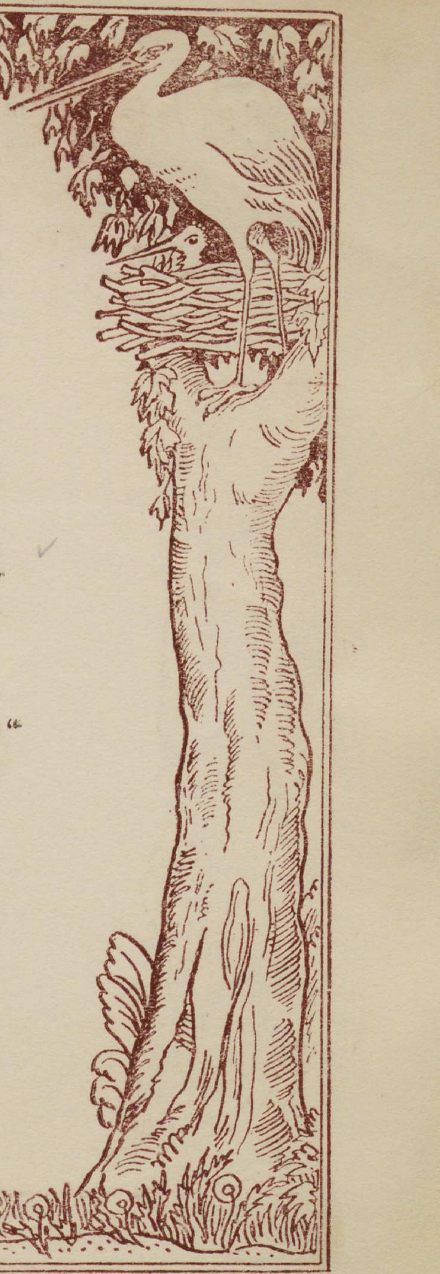

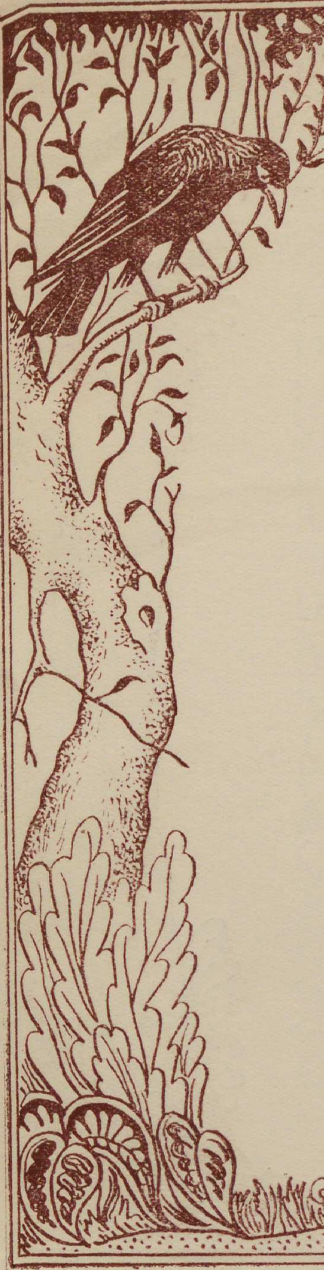

Çanьm zaƣ-zaƣ əsirdi„
Qarƣa dedi: „aj ahmaq!
Sadə dilliji вuraq!
Pis olur joxsa halьn,
Jox şyurun kəmalьn.
Uzunвoj, uzunвoƣaz,
Xejrə, şərə jaramaz.
Ajaqlarьn вir arşьn,
Ondan uzundur вaşьn.
Aƣlьn ançaq gɵdəkdir,
Adьn haçь lejləkdir.
Jox o вojun fajdasь,
Hər işin var qajdasь.
Hilə gəlir o sənə,
Inanьrsan dyşmənə.
Olsa min вir mьşarь,
Kəsə вilməz cinarь.
Sənə gəlir o kələk,
Вuraq qoj kəssin gɵrək.
Lejlək dedi: „aj oƣul,
Вunu вilmirdim saƣ ol!

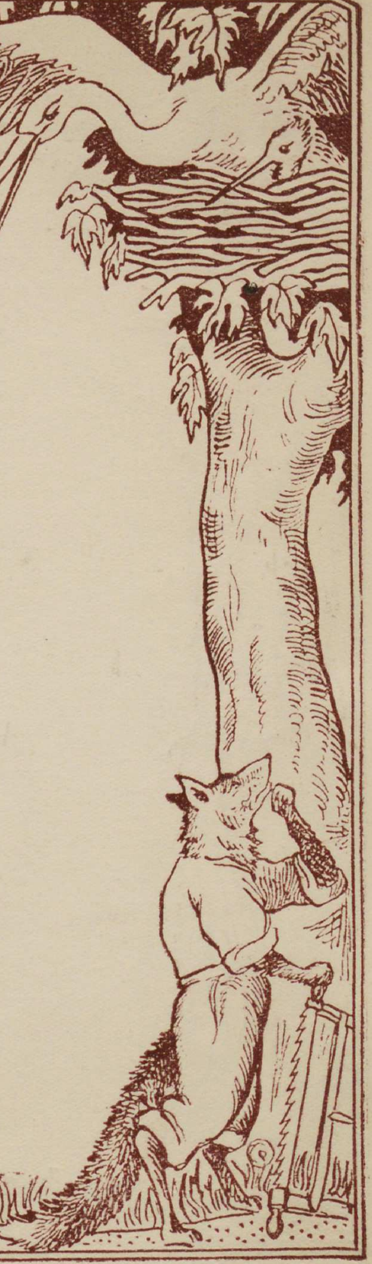

Oxumatьş adamam,
Jazь, pozuja jadam.
Saldьn məni sən вaşa,
Ɵmryn dəjməsin daşa“,
Kecdi вir yc gyn jenə,
Gəldi cinar diвinə.
Tylky aƣa cɵməldi,
Tez mьşara jɵnəldi,
Dedi: “a lejlək вaвa,
Kɵc вu aƣaçdan daha!“
Lejlək çavaв vermədi,
Ona вaş endirmədi.
Kəsmək ycyn cinarь,
Tylky aldь mьşarь.
Kɵc вu aƣaçdan, dedi,
Məni вu açlьq jedi.
Gərək kəsilsin cinar,
Вuna вir sɵzynmy var?
Tylky dartdь ɵzyny,
Вitirməmiş sɵzyny.
Lejlək вojnun uzatdь,
Tyklərini qaвartdь.

Dedi: sus, alcaq, azƣьn!
Jetişәr aldatdьƣьn!
Mәni turptәk әkmisәn,
Qәlʙimә daƣ cәkmisәn.
Anlamьşam işini,
Nә qьçьjьʙ dişini
Ķәç ʙaxьrsan yzymә?
Get, gɵrynmә gɵzymә.
Tylkyny hejrәt aldь,
Jerindә dinmәz qaldь.
Dәrdә, ƣәmә ʙyryndy,
Dәrin-dәrin dyşyndy.
Sonra dedi: "ah, murdar,
Sәni ʙir ɵjrәdәn var!
Turşutdu tez yzyny,
Dolandьrdь gɵzyny.
Уrәji jana-jana,
Baxdь o jan-ʙu-jana.
Birdәn gɵrdy qarƣanь,
Qәlʙindә dondu qanь.
Dedi: "a ha! ʙu qarƣa,
Olmuş lejlәjә darƣa.

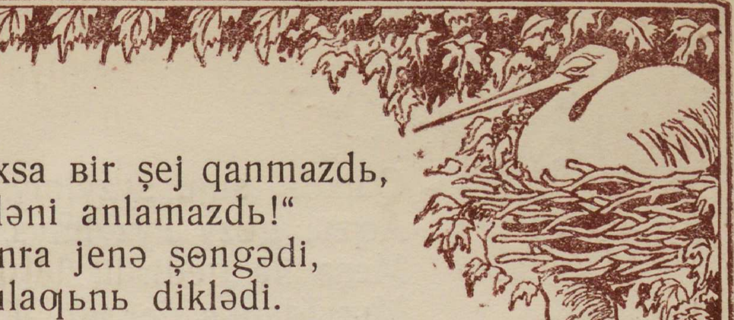

Joxsa ʙir şej qanmazdь,
Hilәni anlamazdь!"
Sonra jenә şɵngәdi,
Qulaƣьnь diklәdi.
Dedi: "aj murdar qarƣa,
Paxьl, gɵzy dar qarƣa,
Bu nә çyr'әtdir etdin?
Bu lejlәji ɵjrәtdin.
Bununla ej jaramaz,
Sәnin ki, qarnьn dojmaz,
Sɵjlә mәꞑә ʙir gɵrәk,
Bojnu uzun ʙu lejlәk
Baçьndьr, qardaşьndьr?
Ja jaxьn joldaşьndьr,
Nә ʙәxşiş etdi sәnә?
Jamanlьq etdin mәnә?
Әjri jol ilә getdin
Hәlal ruzumdan etdin.
Olsun iki gɵzyn kor,
Indi ʙirçә dajan, gɵr.
Bir gyꞑ yzyʙ ʙaşьnь,
Pişirrәm mәn aşьnь."

Qalxdь, suju syzylmyş,
Aƣzь, gөzy ʙyzylmyş.
Meşə ilə gedirdi,
Mьrьldanьʙ dejirdi,
—“Aj paxьl, şejtan qarƣa,
Səʙr et, ʙir dajan qarƣa.
Sənə qurum ʙir kələk,
Aləmə olsun өrnək.“
Gynəş yfyqdə sөndy,
Javaş-javaş ʙyryndy
Cən, dumana, cөl cajьr,
Jamaç, dərə, daƣ, ʙajьr.
Cөkdy dərin qaranlьq,
Dumanlandь ortalьq.
Juxu zamanь gəldi,
Qurdlar, quşlar cəkildi.
Bulud altьndan jalnьz.
Gөz qьrpьrdь aj, ulduz,
Jox, səs, səmir ʙir jerdə,
Ançaq ʙoş dərələrdə,
Sular caƣlar gylymsər,
Sьra daƣlar səs verər.

Bir hilə qursun dejə,
Tylky girdi meşəjə.
Uzandь aç və jorƣun,
Əhvalь xejli pozƣun.
Qarnь qьrьldajьrdь,
Duruʙ mьrьldajьrdь.
Juxu girməz gөzynə,
Dejinir өz-өzynə:
Fələk ʙu qanlь səhər,
Acьlmajaçaq məjər?
O gөzlərdi ʙir fyrsət,
Hər dəqiqə, hər saat
Bir il kecirdi ona.
Qalmьşdь jana-jana.
Uzun geçəni ojaq,
Başa vurdu ʙir sajaq.
Aƣarьrdь dan jeri,
Dujunça xoş səhəri
Silkələdi өzyny,
Acdь iki gөzyny,
Bir əsnədi, gərnəşdi,
Yrəjini ƣəm deşdi.

Durdu, сьxdь calьdan,
Qalmamьşdь onda çan.
Ilan kimi syryndy,
Ķicik tarla gɵryndy.
Baxdь ojan-ʙujana,
Dɵndy qorxaq dovşana,
Başьndan ucmuşdu huş,
Ojanmamьşdь ʙir quş.
Qarƣьş tɵkdy qarƣaja,
Gəldi jaşьl tarlaja.
Bir az ʙaxdь, dajandь,
Ɵly kimi uzandь.
Soxdu ota yzyny,
Tez qapadь gɵzyny.
Al şəfəqlər sɵkyldy,
Sisli yfyqlər gyldy.
Gynəş doƣdu qьrmьzь,
Parladь jer ildьzь,
Hər jan rəngə ʙojandь.
Şux təʙiət ojandь.
Jajьldь al şəfəqlər,
Çanlь, çansьz gylymsər.

Cajlar, cɵllər, cajьrlar,
Daƣlar, dyzlər, ʙajьrlar.
Rəngə, nura ʙyryndy,
Hər şej gɵzəl gɵryndy.
Acьr əlvan cicəklər,
Ucuşur kəpənəklər.
Quşlar atьlьr dyşyr,
Şaqьr-şaqьr ɵtyşyr.
Qajnar jenə şen həjat,
Cьrpьnьr, carpar qanat
Hər şejdə var lətafət,
Gylymsəjir təʙiət.
Səfa icində hər jan,
Jalnьz tylky ʙaƣrь qan.
Qarƣaçьƣь tutmaƣa,
Calьşьr tylky aƣa.
Qonuʙ jaxьn ʙudaƣa,
Qьrьldajьrkan qarƣa.

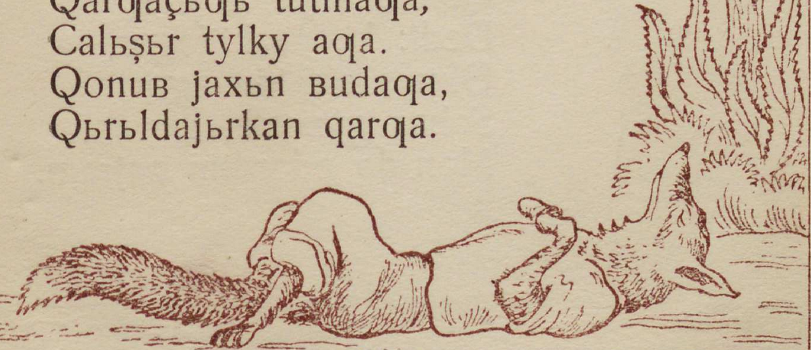

F. Köçərli adına
Azərbaycan Dövlət Uşaq
KITABXANASI
INV. № 58848

Azərbajcan Mərkəzi
Dəvlət Ki... anasь
14857

Gɵrdy uzanmьş tylky,
Tikan kəsilmiş tyky.
Yzy, gɵzy ʙyzyşmyş,
Jerə ɵlytək dyşmyş.
Uzanmьş o tarlaja,
Olmuş çansьz ʙir qaja.
Bax, ʙu hilədir, dejə,
Qarƣa gyldy tylkyjə.
Dedi:„aj uzun qulaq,
Məni sanьrsan ahmaq?
Şejtan kimi jatьrsan
Mənə jalan satьrsan?
Elə ʙildin dujmaram,
Jox, hijlənə ujmaram.“
Tylky sьxarmadь səs,
Almajьrdь hec nəfəs.
Qarƣa ʙaxdь ʙir myddət,
Qəlʙində jandь həsrət.
Dedi: ki, ʙu hijləgər,
Ɵlmyş olsajdь əgər,
Səhər gynorta, axşam,
Mən də edərdim ʙajram.

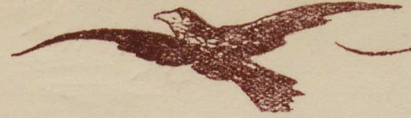

Başьnь mən jejərdim,
Dimdijimi silərdim.
Atьlardьm aƣaça,
Səs salardьm jamaça.
Eşitsə ʙunu lejlək,
Olaçaqdьr sevinçək.
Qarƣa ʙaxdь ʙir zaman,
Gɵrdy jox tylkydə çan.
Dedi:„çanь сьxmьşdьr,
Açlьq onu jьxmьşdьr.
Aldanmaq olmaz ançaq,
Gərəkdir ajьq olmaq“.
Ucdu gəldi o ʙir ʙaş,
Gɵtyrdy ʙir kicik daş.
Qojdu onun ʙuduna,
Diqqətlə ʙaxdь ona.
Dedi:„joxsa ʙu zirək
Mənə gəlir ʙir kələk
Səhər jenə gələrəm,
Işi jəqin ʙilərəm.
Ɵlməmiş olsa əjər,

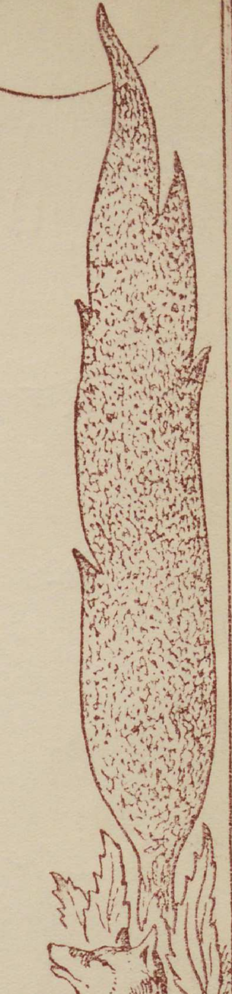

Bu daş ystyndən dyşər.
Onda demək diridir,
Hijləgərin ʙiridir.
Birdən jyksəldi qarƣa,
Ucdu, getdi uzaƣa.
Tylky dujdu ʙu işi,
Gɵrdy, ʙatmadь dişi.
Sɵjlədi:„aj hijləgər,
Qoj ʙir acьlsьn səhər.
Bugyny də vur ʙaşa,
Bir gyndə artьq jaşa.
Saʙah jəqin tutaram,
Bir nəfəsə udaram“.
Tylky dojmuşdu çana,
Gɵz gəzdirdi hər jana.
Baxdь o hər ʙudaƣa,
Gɵrdy ki, joxdur qarƣa.
Qalxdь, ystyny sildi,
Meşəlijə cəkildi.
Susuz, aç darƣьn, jorƣun,
Nəş’əsiz, halь pozƣun.
Gɵzy ovda və quşda,

Dərələrdə, joxuşda.
Hər calьja soxur ʙaş
Cala kəsilir ʙir daş.
Nə kəklik var, nə turaç
Ona dyşmən daƣ, jamaç.
Nə qьrqovul, ʙildircin,
Nə sərçə, nə sьƣьrcьn.
Hər şej cьxmьşdь joxa,
Gɵz jaşь axa-axa
Cox axtardь dolaşdь,
Qan tər ʙaşьndan aşdь.
Qurtardь lap qyvvəti,
Qalmadь hec taqəti.
Lejləji etdi tez jad,
Qarƣadan cəkdi min dad.
Oxu toxundu daşa,
O gyny vurdu ʙaşa.
Axşam sular qaraldь,
Ətrafь zylmət sardь.
Daşdь, dərdi cox oldu,
Bir calaja soxuldu.
Atdь jerə ʙaşьnь,

Tɵkdy o gɵz jaşьnь.
Boşa cьxmьşdь oxu,
Girmәz gɵzynә juxu.
Mьrьldanьr, eşәnir,
Torpaqlara dɵşәnir.
Bir il kecdi o geçә,
Qьzьl şәfәq sɵkynçә,
Sirkәlәdi ɵzyny,
Acdь iki gɵzyny.
Tylky qalxdь jerindәn,
Aşdь kicik ʙir dәrә,
Bir ah cәkdi dәrindәn
Gәldi dynәnki jerә.
Hәmәn daşь ystynә
Qojdu, uzandь jenә.
Daha gynәş doƣurdu
Dumanlarь ʙoƣurdu.
Aƣaç ʙaşьnda qarƣa,
Qьjьldajьrkan „qa, qa“
Gɵrdy jatan tylkyny
Işьqlandь tar gyny.
Uzanmьş ɵz jerindә,

Qojduƣu daş ystyndә
Qarƣa oldu sevinçәk,
Dedi: aha, aj tylәk!
Bulandьrьʙ saf suju,
Qazьdьn dәrin quju,
Ɵzyn dyşdyn qujuja,
Dәrin, ʙulanьq suja.
Açlьq sәni sьxmьşdьr,
Artьq çanьn cьxmьşdьr.
Qәbul olmuşdur duam,
Bugyn mәnimcyn ʙajram
Diqqәtlә ʙaxdь ona,
Ucdu, qondu janьna.
Dimdiklәdi ʙir, iki,
Cьxarmadь sәs tylky.
Qondu onun ʙaşьna,
Gɵzlәrinә, qaşьna.
Dimdik vurarkәn, ʙirdәn
Tylky sьcradь jerdәn.
Elә tutdu qarƣanь,
Az qaldь cьxsьn çanь.
Dedi: a, fitnә, şejtan,

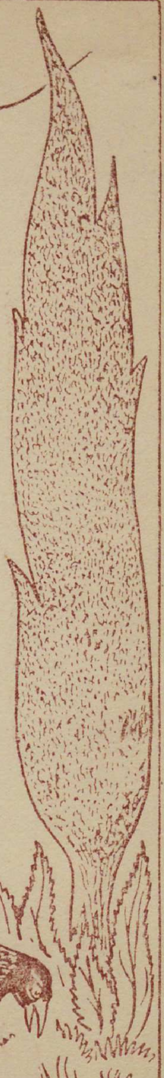

Qurtarmazsan daha çan.
Sən lejləji øjrətdin,
Məni ruzumdan etdin.
Bilmədin aj jaramaz,
Mənə dolaşmaq olmaz?
Alaçaƣam intiqam,
Bugyn mənimcyn вajram
Qarƣa dedi: „aj gøzym
Jox dejəçək вir søzym.
Je! ançaq ej вəxtijar,
Birçə vəsijjətim var,
Əvvəl onu dejərsən:
Sonra məni jejərsən!
Jaxьnlaşьr вах əçəl,
Vəsijjətə et əməl!“
Tylky dedi: „dajanma,
Tez ol, søjlə, juвanma!“
Qarƣa dedi: „tylky вəj,
Əçəl catdь, nə etmək.
Həlal olsun ətim, je!
Ançaq вu søzləri de!“
Gorsuz kəfənsiz qarƣa,

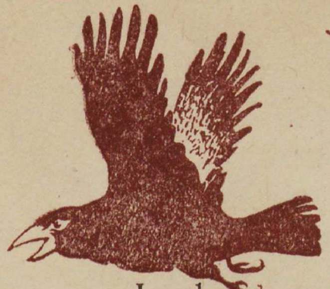

Jurdsuz, vətənsiz qarƣa
Həsrətlə kecdi ømryn,
Jazьq sənə „qa-qa-qa!..“
Tylky durdu deməjə,
Hazьrlandь jeməjə,
Qujruƣunu tutdu şək,
Dejirdi cox sevinçək:
„Gorsuz, kəfənsiz qarƣa,
Jurdsuz, vətənsiz qarƣa,
Həsrətlə kecdi ømryn,
Jazьq sənə, “qa-qa-qa!“
Dejirkən tylky вəj “qa“
Aƣzьndan сьxdь qarƣa,
Bir ox kimi uçaldь,
Tylky jerində qaldь.
Ucdu gøjlərə qarƣa,
Qondu jaxьn вudaƣa.
Baxьв gyldy tylkyjə,
“Hynərin var, tut“—dejə,
Tylky alьşdь, jandь.
Øz işindən utandь.

2851
Azərвajçan Mərkəzi
Dөvlət Kitaвxanasь
14857

Redaqtoru: M. SEJIDZADƏ
Texredaqtoru: M. F. MIRIJEV
Qorreqtoru: M. ASLANOV

Istehsalata verilmiş 1/IX-38.
Capa imzalanmьş 29/IX-38.
Cap listi 1³/₄. Kaƣьz formatь 72 X 105¹/₃₂.
Baş Mətвuat Mydirliji Myvəkkilliji № 5816.
Nəşrijjat № 1. Tiraƶ 10000. Sifariş № 964.

Azərnəşr mətвəəsində cap olundu, 26-lar adьna „Kitaв Sarajь"
Bakь, Əli Bajramov kycəsi

[redacted]
1m. 50 qəp.

А. ШАИК

ХОРОШИЙ ДРУГ

ЦК ЛКСМ Аз
Издательство детской и юношеской литератуpы
Баку—1939